

ชาวนาเวียดนามกับการเข้าร่วมในขบวนการปฏิวัติ

เชิดเกียรติ อรรถากร*

ในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๒๐ มีการปฏิวัติเกิดขึ้นหลายแห่งทั่วโลก ทั้งในยุโรป (รัสเซีย) ละตินอเมริกา (คิวบาและเม็กซิโก) แอฟริกาเหนือ (อัลจีเรีย) และเอเชีย (จีน, เวียดนาม) ลักษณะสำคัญประการหนึ่งของการต่อสู้ปฏิวัติในประเทศต่าง ๆ คือ ชาวนา ซึ่งเป็นชนกลุ่มใหญ่ของประเทศ มีส่วนร่วมในการต่อสู้และเป็นพลังสำคัญที่ช่วยให้การปฏิวัติประสบผลสำเร็จ บทบาทของชาวนาและเรื่องราวเกี่ยวกับชาวนาโดยเฉพาะการเข้าร่วมต่อสู้ในขบวนการปฏิวัติจึงกลายเป็นเนื้อหาที่การศึกษาวิจัยกันมากขึ้น บทความนี้เป็นการศึกษาการเข้าร่วมขบวนการปฏิวัติของชาวนาเวียดนามอย่างสังเขป โดยเน้นที่เหตุการณ์แ่งดินห์ไฮเวียดซึ่งเป็นเสมือนบทใหม่โรงของการเข้าร่วมในขบวนการปฏิวัติของชาวนาช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๒๐

ลักษณะพื้นฐานของสังคม

ชาวนาเวียดนาม

โดยทั่วไป สังคมชาวนาเวียดนามก่อนที่จะได้รับผลกระทบจากลัทธิอาณานิคมฝรั่งเศสตอนปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ นั้น เป็นสังคมที่พึ่งพิงตนเอง และมีความผูกพันกันอย่างเหนียวแน่น ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในสังคมหรือในหมู่บ้านเป็นความสัมพันธ์ในรูปผู้อุปถัมภ์

กับผู้รับการอนุเคราะห์ ที่ดินส่วนหนึ่งจะเป็นของชุมชนโดยส่วนรวม ความเชื่อทางศาสนาโดยเฉพาะลัทธิขงจื้อเป็นกระแสความคิดหลักที่ครอบงำสังคม องค์ประกอบเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญที่หล่อหลอมความคิดและวิถีชีวิตของชาวนาเวียดนามให้เป็น “พลังที่ไร้ปฏิกริยาตอบโต้และมีลักษณะอนุรักษ์”^๑ แต่การเข้ามาของระบบอาณานิคมตะวันตกมีส่วนนำไปสู่การ

* นักศึกษาปริญญาโท สาขาประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

^๑ William J. Duiker, *The Communist Road to Power in Vietnam*, (Boulder : Westview Press, 1981), p. 10.

เปลี่ยนแปลงอย่างค่อยเป็นค่อยไปในสังคม
ชาวนา และโดยทางอ้อมได้ผลักดันชาวนาให้เข้า
ร่วมต่อสู้ในขบวนการปฏิวัติในที่สุด

ค้ำยันที่สังคมชาวนามีลักษณะเป็น
สังคมซึ่งมีพลังยึดเหนี่ยวภายในสังคมเหนียว
แน่นสมาชิกในหมู่บ้านจึงมีความสำคัญมากกว่า
คนภายนอกหมู่บ้าน หากคนภายนอกที่เข้ามา
ในหมู่บ้าน ไม่ว่าในฐานะผู้อพยพ คนยากจน
หรือผู้ที่แต่งงานกับหญิงในหมู่บ้าน ก็จะได้
รับการปฏิบัติคนละสถานะกับสมาชิกของหมู่บ้าน
เช่น คนต่างถิ่นมาขอแต่งงานกับหญิงใน
หมู่บ้านก็ต้องเสีย “ภาษีเจ้าปาว” ในจำนวน
สูงกว่าปกติ และถึงแม้จะได้รับการยอมรับใน
หมู่บ้านแล้วก็ยังมีสิทธิต่าง ๆ น้อยกว่าคน
ในหมู่บ้านเดิม หรือหากเป็นเจ้าหนี้จาก
ต่างถิ่นก็ยากที่จะอ้างสิทธิเอาที่ดินของคนใน
หมู่บ้านเมื่อมีการพิศัญญาชำระหนี้ เป็นต้น^๒
ความผูกพันของคนในหมู่บ้านมีสูงมาก ดังนั้น

หากใครต้องถูกขับไล่ออกจากหมู่บ้านแล้ว
ก็นับว่าเป็นการถูกลงโทษที่แสนสาหัส^๓

ความผูกพันที่เหนียวแน่นของสมาชิก
ดังกล่าว ทำให้หมู่บ้านมีลักษณะเป็นชุมชน
อิสระจนอำนาจราชสำนักแผ่อิทธิพลเข้าไป
ในหมู่บ้านได้อย่างจำกัดเพียงแค่วังไม้ไผ่ของ
หมู่บ้านเท่านั้น ดังที่มีสำนวนท้องถิ่นว่า
“กฎหมายของจักรพรรดิสำคัญน้อยกว่าจารีต
ประเพณีของหมู่บ้าน” และ “หมู่บ้านคือ
ราชสำนักเล็ก ๆ”^๔ หมู่บ้านจึงจัดรูปการ
บริหารปกครองกันเองโดยอาศัยประเพณี
ดั้งเดิมเป็นหลัก มีผู้อาวุโสเป็นผู้นำและมีสภา
หมู่บ้านทำหน้าที่ดูแลกิจการต่าง ๆ

อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกตว่า การที่
อำนาจของจักรพรรดิมาถึงเพียงแค่วังไม้ไผ่
ของหมู่บ้าน แต่หมู่บ้านก็ใช่ว่าจะเป็นอิสระ
จากอำนาจรัฐโดยสิ้นเชิง โดยความเป็นจริง
แล้วจักรพรรดิจะมีพระบรมราชโองการใน

^๒ Samuel L. Popkin, **The Rational Peasant: the Political Economy of Moral Society in Vietnam**, (Berkeley : Uni. of Calif. Pr., 1979), pp. 88-89.

^๓ Chester Bain, **Vietnam : The Roots of Conflict**, (Englewood Cliffs : Prentice Hall, 1967, p. 85.

^๔ Alexander B. Woodside, **Vietnam and the Chinese Model**, (Massachusetts : Havard University Press, 1971), p. 154.

สิ่งใดเช่น เรียกเก็บภาษีหรือเรียกใช้แรงงานจากหมู่บ้าน ผู้นำหมู่บ้านจะรับสนองพระบรมราชโองการมาปฏิบัติ กระนั้นแต่ละหมู่บ้านมีอิสระที่จะกำหนดนโยบายการปฏิบัติด้วยวิธีการของตนเองโดยรัฐจะไม่แทรกแซงกิจการหรือนโยบายการปฏิบัติใดๆ ของหมู่บ้าน กล่าวโดยสรุปคือ หมู่บ้านเป็นอิสระในแนวนโยบายบริหารเพียงเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่รัฐต้องการเท่านั้น^๕

ลักษณะที่สำคัญอีกประการหนึ่งของวิถีชีวิตในหมู่บ้านเวียดนาม คือ การใช้ที่ดินของชุมชนโดยส่วนรวม ในท้องเกี่ยว และอันนัมที่ดินทำการเกษตรหนึ่งในสี่จะเป็นที่ดินชุมชนซึ่งควบคุมและจัดการโดยสภาหมู่บ้านและหัวหน้าหมู่บ้าน ที่ดินเหล่านี้จะถูกแบ่งสรรทุกๆ สามหรือหกปีให้ลูกบ้านที่อยู่ในข่ายที่จะได้สิทธิใช้ที่ดินนี้ไปทำกิน ในโคชินจีนปริมาณที่ดินชุมชนมีน้อยกว่าสองภาคที่กล่าวแล้ว ที่ดินที่เหลือเป็นของส่วนบุคคล แต่ลักษณะโดยทั่วไปก็คล้ายคลึงกัน โดยเฉพาะการมีที่ดินชุมชนจะให้หลักประกันว่าสมาชิก

ของหมู่บ้านอย่างน้อยก็จะมีที่ดินผืนหนึ่งไว้ทำกินกัน

การกระจายทรัพยากรที่ดินเพื่อเป็นหลักประกันในการยังชีพแก่สมาชิก ทำให้ความสัมพันธ์ของสมาชิกในหมู่บ้านเป็นรูปความสัมพันธ์ระหว่างผู้อุปถัมภ์กับผู้รับการอนุเคราะห์ ความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นความเกี่ยวพันระหว่างบุคคลที่ไม่ใช่เครือญาติ เป็นความสัมพันธ์ที่ไม่เสมอภาคระหว่างกลุ่มชนชั้นที่เหนือกว่ากับกลุ่มชนชั้นที่ต่ำกว่า ผู้อุปถัมภ์ที่อยู่ในฐานะได้เปรียบกว่าจะเป็นผู้ให้เครื่องยังชีพขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะให้ที่ดินทำการเพาะปลูก และอาหารรวมทั้งเมล็ดพันธุ์ เครื่องมือบริการด้านตลาด คำแนะนำและอื่น ๆ ให้หลักประกันการยังชีพในช่วงวิกฤตการณ์ ให้การคุ้มครองทั้งจากภัยทั่วไปและจากการคุกคามของรัฐรวมทั้งการใช้อิทธิพลเพื่อหาประโยชน์ให้ผู้รับการอนุเคราะห์ภายในหมู่บ้าน การให้สิ่งเหล่านี้ถือว่าเป็นความชอบธรรมของผู้อุปถัมภ์ ที่จะเรียกร้องความจงรักภักดีจนเกือบเป็นความกตัญญูจากผู้รับการอนุเคราะห์เยี่ยงบิดาพึงได้รับจากบุตร^๖

^๕ Eric Wolf, *Peasant Wars of Twentieth Century*, (London: Faber and Faber, 1968), p. 172.

^๖ ธีระ นุชเปี่ยม, "กบฏชาวนา : ศึกษากรณีของเวียดนาม", กบฏชาวนา, วุฒิชัย มูลศิลป์ และ ธรรมนิติ วราภรณ์, (บรรณาธิการ) (กรุงเทพฯ : สมาคมสังคมศาสตร์ฯ, ๒๕๒๕), หน้า ๘๘-๘๙.

การยอมรับรูปแบบความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นดังกล่าวส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากความคิดในค่านิยมวัฒนธรรมและประเพณีของหมู่บ้าน โดยเฉพาะลัทธิขงจื้อซึ่งมีบทบาทและอิทธิพลสำคัญต่อความนึกคิดของชุมชน ลัทธิขงจื้อจะกำหนดแนวคิดและวิถีชีวิตของแต่ละคนไว้อย่างเคร่งครัดและเต็มไปด้วยพิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิต การแต่งงาน และพิธีกรรมเกี่ยวกับผู้มีฐานะสูงกว่ากับผู้มีฐานะต่ำกว่า ดังนั้นผู้ที่อยู่ในสังคมต้องยอมรับพิธีกรรมเหล่านี้ อาทิสามัญชนไม่สามารถสร้างบ้านแบบขุนนางได้แม้ว่าเขาจะรวยสักเพียงใดเป็นต้น^๓ นอกจากนี้ลัทธิขงจื้อแล้วยังมีความเชื่อทางพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับเรื่องบุญกรรมอีกด้วย ความเชื่อดังกล่าวได้ให้คำอธิบายแก่ชาวนาส่วนใหญ่ว่า ทำไมจึงต้องมีสภาพที่ยากจนเช่นนี้ ในขณะที่คนอื่นร่ำรวยกว่า ทุกคนมักจะคิดว่าในอดีตชาติได้กระทำความชั่วไว้ ชีวิตปัจจุบันจึงต้องชดใช้กรรม ดังนั้นชาวนาจึงมีความเชื่อว่า “จะเปลี่ยนเฉพาะสิ่งที่พอเปลี่ยนแปลงได้ และขณะเดียวกันก็ยอมรับสิ่งที่ไม่อาจเปลี่ยนแปลงได้”^๔

กล่าวได้ว่าความเชื่อในบุญกรรมดังกล่าวเอื้อประโยชน์ให้พวกชนชั้นสูงใช้เป็นเครื่องมือในการชักตวงผลประโยชน์จากชาวนาซึ่งเกิดมาเพื่อชดใช้ “กรรมเก่า” ในขณะที่ลัทธิขงจื้อซึ่งเน้นปฏิสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวและสังคมก็ยังช่วยค้ำจุนสถานภาพของพวกชนชั้นสูงให้มั่นคงยิ่งขึ้น เพราะตามความเชื่อของลัทธิขงจื้อนั้นชาวนาเป็นชนชั้นล่างของสังคมและต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่กำหนดไว้แล้วอย่างเคร่งครัด

ความสัมพันธ์ระหว่างผู้อุปถัมภ์และผู้รับการอนุเคราะห์ สภาพทางเศรษฐกิจของหมู่บ้าน วัฒนธรรมประเพณี ตลอดจนความเชื่อทางศาสนาดังกล่าวล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้สังคมชาวนาต่างยอมรับสถานะเงื่อนไขทางสังคมที่ดำรงอยู่ แม้พวกเขาจะถูกเอารัดเอาเปรียบเพียงใดแต่ก็ยังคงเชื่อว่าสิ่งนั้นๆ เป็นความถูกต้องในสังคม ด้วยเหตุดังกล่าวการแบ่งปันผลผลิตให้แก่เจ้าที่ดินจำนวนครึ่งหนึ่งจึงเป็นสิ่งชอบธรรม เพราะสิ่งที่เขาได้รับจากเจ้าที่ดินนั้นมิใช่เป็นเพียงการอนุญาตให้

^๓ Nguyen Khac Vien, **Tradition and Revolution in Vietnam**, (Berkeley : Indochina Resource Center, 1974), p. 32.

^๔ James P. Harrison. **The Endless War : Fifty Years of Struggle in Vietnam**, (New York : MacMillan Pub., 1982), p. 135.

เข้าทำกินในที่ดินเท่านั้นหากแต่ยังจะได้รับ
ความอุปถัมภ์ซึ่งเป็นการสร้างหลักประกันให้
แก่ชีวิตอีกด้วย

อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกตว่า สังคม
ชาวนาดังที่ได้กล่าวสังเขปอย่างกว้างๆ ข้างต้น
นี้ไม่ได้มีลักษณะเป็น “ภาพนิ่ง” เสมอไป มี
ความเปลี่ยนแปลงในรายละเอียดด้านต่าง ๆ
ซึ่งอยู่นอกเหนือการศึกษาในที่นี้อีกมาก เช่น
อำนาจของรัฐที่เข้าถึงหมู่บ้านในคริสต์ศตวรรษ
ที่ ๑๕ แตกต่างไปจากคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ ใน
คริสต์ศตวรรษที่ ๑๕ ราชนวงศ์เดิมมีอำนาจมาก
จึงแผ่อิทธิพลถึงระดับหมู่บ้านได้เต็มที่ โดย
สามารถกำหนดนโยบายและเป็นผู้แต่งตั้ง
หัวหน้าหมู่บ้านแต่วิฤตการณ์ทางการเมือง
ภายในระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ ๑๗-๑๘ นับ
จากความขัดแย้งระหว่างตระกูลเหิงยั้น และ
ตริन्ह หรือการเกิดกบฏไทเซิน และอื่น ๆ
อำนาจรัฐก็แผ่อิทธิพลเข้าสู่ระดับหมู่บ้านได้
น้อยลงสภาพดังกล่าวยังสืบเนื่องมาจนถึงต้น
คริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ ก่อนฝรั่งเศสยึดครอง

นอกจากนี้ในเรื่องที่ดินชุมชนนั้น
ก่อนหน้าคริสต์ศตวรรษที่ ๑๘ รัฐบาลกลาง
สนับสนุนเรื่องที่ดินชุมชนด้วยการให้หลัก
ประกันว่า ประชาชนจำนวนมากที่สุดจะมีที่

ดินทำกินของตนเอง แต่ในคริสต์ศตวรรษที่
๑๘ มีการออกกฎหมายว่า ผู้มีสิทธิ์ใช้
ประโยชน์จากที่ดินชุมชนคือผู้ไม่มีที่ดินเป็น
ของตนเอง และผู้ที่เอาที่ดินของตนไปขายฝาก
หรือจำนองไว้เท่านั้น แต่ในระดับหมู่บ้าน
กฎหมายนี้ไม่ได้นำมาปฏิบัติกันอย่างจริงจัง
การที่อำนาจส่วนกลางอ่อนแอลงในบางครั้ง
ยังทำให้ผู้นำหมู่บ้านยึดที่ดินชุมชนไปใช้
ประโยชน์ หรือมีการแบ่งที่ดินชุมชนตาม
ฐานะทางสังคมโดยไม่คำนึงว่าบุคคลนั้น ๆ
จะมีฐานะทางเศรษฐกิจร่ำรวยหรือยากจน
เพียงไร ในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ ความพยายาม
ของรัฐบาลที่จะเก็บที่ดินชุมชนไว้ให้แก่ผู้ที่
เดือดร้อนที่สุดจึงถูกยกเลิก และการแบ่ง
สรรกันตามฐานะทางสังคมโดยพฤตินัยก็เป็น
แนวปฏิบัติที่ยอมรับกันต่อมา ด้วยเหตุดัง
กล่าว การเข้าที่ดินจึงมีอยู่กว้างขวาง ชาวนา
มักจะหาหลักประกันในการยืมชีพโดยอาศัย
ความสัมพันธ์ระหว่างผู้อุปถัมภ์กับผู้รับการ
อนุเคราะห์มากยิ่งขึ้น สังคมชาวนาจึงเป็น
สังคมที่มีลำดับชั้น บางคนมีที่ดิน ๑๐๐-
๑๐๐๐ แปลง ขณะที่คนอื่น ๆ มีมากกว่าขนาด
ข้อศอกเพียงเล็กน้อย^{๑๐}

^๘ วีระ นุชเปี่ยม เรื่องเดิม หน้า ๕๐.

^{๑๐} Samuel Popkin, *op. cit.*, p. 98.

เรื่องราวของ “กบฏไคเซิน”^{๑๑} ซึ่งเป็น กบฏชาวนาที่สำคัญในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ จะเป็นตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็น ภาพการ เคลื่อนไหวของสังคมชาวนาที่ชัดเจน สงคราม กลางเมืองระหว่างตระกูลตริन्हและเหิงยั้นใน ขณะนั้นได้ทำให้อำนาจรัฐบาลกลางอ่อนแอ ชุนนางจึงฉกฉวยโอกาสเอารัดเอาเปรียบ ชาวนาและคนยากจน มีการยึดครองที่ดิน ชุมชนและแบ่งแยกอำนาจกันเป็นก๊กเป็นเหล่า ในหมู่บ้านเองระบบการปกครองก็ไร้ประสิทธิภาพ ไจรผู้ร้ายชุกชุม ชาวนาต้องละทิ้งชุมชน หมู่บ้านไปแสวงหาอาหารประทังชีวิต และ ล้มตายนับพันคน^{๑๒}

สภาพอันเลวร้ายของสังคมดังกล่าว นำไปสู่การก่อตัวเป็นกบฏของชาวนาเพื่อจะ ปรับเปลี่ยนสภาพสังคมให้กลับสู่ภาวะปกติ ชัยชนะของกลุ่มกบฏไคเซินดำรงอยู่ในช่วง เวลาอันสั้น ราชวงศ์เหิงยั้นโดยการนำของ

เหิงยั้นอันซึ่งฝรั่งเศสสนับสนุน ได้อำนาจ การปกครองและเหิงยั้นอันทรงปรีชาวิญญานให้เข้าสู่ระบบเดิมตามหลักของลัทธิขงจื้อ แต่ความเกรงครัดในอุดมการณ์ขงจื้อของ รัชกาลต่อๆ มา ได้นำไปสู่ความขัดแย้งกับ ฝรั่งเศส จนในที่สุดเวียดนามต้องตกเป็น อาณานิคมของฝรั่งเศสเมื่อ ค.ศ. ๑๘๕๘

การเปลี่ยนแปลงของสังคมชาวนา ในสมัยอาณานิคม

ภายใต้การปกครองของฝรั่งเศส เวียดนามมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมอย่างมาก^{๑๓} ในระดับ ของชุมชนหมู่บ้าน ชาวนาตกอยู่ในสภาพที่ เรียกว่า “อยู่บนคมมีดแห่งความอยู่รอด” (The Knife-edge of survival)^{๑๔} ซึ่งในระยะยาว ส่งผลให้ชาวนาพยายามหาทางออกโดยการเข้าร่วมในขบวนการปฏิวัติ การเปลี่ยนแปลงใน

^{๑๑} ดูรายละเอียดใน Thomas Hodgkin. **Vietnam : the Revolutionary Path**, (London : Macmillan Press, 1981); Nguyen Khac Vien, **Vietnam : A Long History**, (Hanoi : Foreign Languages Publishing House, 1987), p. 94.

^{๑๒} Nguyen Khac Vien, *ibid.*, p. 94.

^{๑๓} ดู Pham Cao Duon, **Vietnamese Peasant Under French Domination 1861-1945**, (Berkeley : Calif. Center for South and Southeast Asia Studies, University of Calif., 1985).

^{๑๔} William J. Duiker. *op. cit.*, p. 11.

หมู่บ้านหรือสังคมชาวนาในห้วงระยะเวลาถึง
กล่าวมีหลายประการ กล่าวคือ *ประการแรก*
ในด้านเศรษฐกิจ ระบบการผลิตของชาวนา
ได้เริ่มกลายเป็นส่วนหนึ่งของระบบการผลิต
เพื่อตลาดของระบบทุนนิยมโลก การผลิตเพื่อ
ยังชีพของชาวนาสลายลงเพราะรัฐบาล
อาณานิคมได้เปลี่ยนที่ดินและแรงงานให้เป็น
สินค้าที่ซื้อขายกันได้ในตลาด โดยราคาของ
สินค้าเหล่านั้นจะถูกกำหนดจากอุปทานและ
อุปสงค์ การที่เศรษฐกิจต้องไปอิงกับกลไก
ตลาดในระบบใหม่ ทำให้ชาวนาต้องเผชิญ
กับความไม่มั่นคงมากขึ้น เนื่องจากภาวะ
ตลาดไม่แน่นอนถึงแม้ในบางครั้งอาจผลิตได้
มาก แต่ราคาในตลาดโลกต่ำ รายได้ก็จะต่ำ
ลงไปด้วย ถ้าปีใดสภาพธรรมชาติไม่เอื้อ
อำนวย สถานการณ์ก็จะยิ่งเลวร้ายลงไปอีก

ปรากฏการณ์ที่เห็นได้ชัดเจนนี้อีกคือ ใน
อินโดจีนช่วง ค.ศ. ๑๙๒๙-๑๙๓๑ ซึ่ง
เศรษฐกิจทั่วโลกตกต่ำและสภาพธรรมชาติ
ผันแปร กล่าวคือ ใน ค.ศ. ๑๙๒๙ เกิดภาวะ
ฝนทิ้งช่วงจึงทำให้ต้องเริ่มปลูกข้าวช้ากว่าทุก
ปี แต่พอปลูกข้าวได้ระยะหนึ่งก็เกิดภาวะ
น้ำท่วม ข้าวในนาจึงเสียหายอย่างหนัก แต่ใน

ค.ศ. ๑๙๓๐ ภาวะอากาศกลับแห้งแล้งอีกครั้ง
และติดต่อกันเป็นระยะเวลายาวนาน นอกจากนี้
“ลมแล้งลาว” (Laotian dry wind) ใน ค.ศ.
๑๙๓๑ ซึ่งพัดผ่านเวียดนามยังทำให้ต้นข้าว
ไม่แตกรวง ภาวะภัยธรรมชาติดังกล่าวจึงก่อ
ให้เกิดความอดอยากทั่วไป เจ้าหน้าที่ของรัฐ
รายงานว่า ในนานตานชาวนาบ้าน ๕๐ คน ของ
ทุก ๆ ๑๐๐ คน ต้องทรมานกับความหิวโหย
แน่นอนว่าความหิวไม่ใช่เรื่องแปลกสำหรับ
ชาวชนบทของอินโดจีน แต่ความหิวครั้งนี้ต่าง
ออกไปเพราะถ้าถามว่าหิวหรือไม่ ผู้ตรวจ
การด้านการบริหารกสิกรรมคนหนึ่งตอบว่า
“ใช่....แต่ก่อนประชาชนจะกล่าวว่า doi lam
(หิวมาก) แต่เดี๋ยวนี้เขาพูดว่า doi chet (อด
ตาย)”^{๑๕}

ประการที่สอง ความสัมพันธ์ภายใน
สังคมระหว่างคนต่างฐานะกันที่เคยมีลักษณะ
แบบอุปถัมภ์ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แบ่ง
รับความเสี่ยงหรือการคุ้มครองการอยู่รอดแต่
เดิมได้เปลี่ยนไป ตลอดช่วงต้นคริสต์ศตวรรษ
ที่ ๒๐ ชาวเวียดนามเริ่มตระหนักว่าหลัก
ประกันของสังคมในรูปแบบระบบอุปถัมภ์นั้น
ค่อย ๆ เพราะบางมากขึ้นทุกที ระบบทุน

^{๑๕} James C. Scott, *The Moral Economy of the Peasant*, (New Haven: Le University Press, 1976), pp. 137-138.

นิยมทำให้ทุกสิ่งทุกอย่างถูกกำหนดโดยค่าของเงินตรา เจ้าที่ดินกลายเป็น “ผู้รับ” มากกว่าจะเป็นผู้ให้ทั้งนี้เพราะอำนาจรัฐอาณานิคมได้รับรองสิทธิในทรัพย์สิน จึงไม่จำเป็นต้องปฏิบัติตามประเพณีดั้งเดิม ผู้ให้ความอุปถัมภ์เดิมในท้องถิ่นหันไปแสวงหาฐานอำนาจภายนอกแทนการหวังพึ่งหมู่บ้าน อันเป็นให้ระบบความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ค่อย ๆ หดลง ขณะเดียวกันชาวนาที่เคยรับการอุปถัมภ์ก็จำเป็นต้องหาที่พึ่งพิงใหม่ ไม่ว่าจะเป็นนายทุนเงินกู้ เจ้าของร้านค้า หรือแม้แต่เจ้าหน้าที่รัฐบาลจากภายนอกหมู่บ้าน ระบบอุปถัมภ์ที่เคยพึ่งพิงเพียงคนเดียวจึงกลายเป็นการสร้าง “ความผูกพัน” กับผู้อุปถัมภ์หลายฝ่าย^{๑๖}

ประการที่สาม กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เคยมีให้เลือกอยู่มากมายค่อย ๆ ลดน้อยลงไป เช่น แรกก่อนป่าไม้ หนองบึง เป็นของที่มีอยู่ตามธรรมชาติ ไม่ต้องซื้อหา แต่เมื่ออาณานิคมเข้ามาก็ประกาศเป็นทรัพย์สินของรัฐ ให้สัมปทานแก่นายทุนเพื่อทำประโยชน์หรือรัฐเก็บภาษีจากผู้เช่าและใช้ประโยชน์ในรูปแบบต่างๆ นอกจากนี้บรรดาสินค้าหัตถกรรมพื้นบ้านก็เสื่อมสลายลง เมื่อสินค้านำเข้า

ที่ถูกกว่ามาแทนที่ แม้รัฐจะสร้างงานใหม่ๆ เพิ่มมากขึ้นในขณะที่กิจกรรมทางเศรษฐกิจเดิมเริ่มลดน้อยลง แต่ประเด็นหลักอยู่ที่ว่างานใหม่ ๆ นั้นเพียงแต่ช่วยให้ชาวนาสามารถดำรงชีวิตแบบพอยังชีพได้ต่อไป และต้องพึ่งพิงนายจ้างหรือเจ้าของที่ดินมากขึ้น

ในกรณีของเวียตนาม ชาวบ้านรู้สึกแปลกใจต่อ “สิทธิ” ซึ่งไม่เคยรู้จักหรือรับรู้กันมาก่อนเกี่ยวกับป่าและผลผลิตจากป่าได้ถูกกำหนดขึ้นอย่างทันทีทันใด ทั้งไม่อาจอธิบายได้ เป็นต้นว่า สิทธิในการจับปลาในลำธารของท้องถิ่นหรือกิจกรรมอื่น ๆ ในป่าต้องเสียและมีใบอนุญาต ในบางกรณีการนำข้าวของตนเองไปทำเหล้าก็ยังถูกรัฐเข้ามาผูกขาดทำแทน นอกจากนี้ยังมีการเก็บภาษีต่าง ๆ เช่น ภาษีเกลือ ภาษีเรือ และอื่นๆ อีกด้วย

ประการที่สี่ ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าที่ดินกับผู้เช่าจะพัฒนาไปในลักษณะที่ขัดแย้งกันมากขึ้น เจ้าที่ดินมุ่งที่จะเก็บค่าเช่าให้ได้มากที่สุด และเนื่องจากเจ้าที่ดินมีอำนาจต่อรองสูงกว่าจึงสามารถกำหนดค่าเช่าในลักษณะที่จะเอื้อประโยชน์แก่ตน เช่น การเก็บค่าเช่าในอัตราที่คงที่ (fixed rent) ซึ่งนับว่าทารุณและไม่ยุติธรรมที่สุดโดยเฉพาะต่อชาวนา

^{๑๖} ธีระ นุชเปี่ยม เรื่องเดิม, หน้า ๕๑

ที่มีผลผลิตไม่แน่นอน ในปีที่มีผลผลิตอยู่ในระดับที่ดีมาก ผู้เช่าน่าจะมียาได้สูง แต่ปีที่น่าล้ม แม้ครอบครัวของตนจะต้องอดอยากก็ตามแต่ชาวนาจะต้องจ่ายค่าเช่า โดยข้อเท็จจริงแล้ว มีเพียงบางปีเท่านั้นที่นาจะได้ผลดี ชาวนาจึงมักกลายเป็นผู้มีหนี้สินรุงรัง ชาวนาที่เคยมีที่ดินแปลงเล็กแปลงน้อยก็มักกลายเป็นชาวนาผู้ไร้ที่ดิน ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวนาจึงตกต่ำโดยลำดับ ยิ่งไปกว่านั้นชาวนาที่ไม่สามารถรับภาระค่าเช่า (ในกรณีที่เขาไม่พอยพหนีไปหางานทำในเมือง ก็จะกลายเป็นแรงงานรับจ้างทำกสิกรรมในชนบท โดยได้ค่าจ้างเป็นรายวัน หรือรายสัปดาห์มากกว่าเป็นค่าจ้างประจำหรือค่าจ้างทั้งฤดูกาล

ประการสุดท้าย ยิ่งรัฐบาลกลางสามารถสร้างขอบข่ายอำนาจรัฐเข้าสู่ชนบทมากเท่าใด ชาวนาก็จะยิ่งเดือดร้อนมากขึ้นเท่านั้น โดยเฉพาะการเสียภาษีที่มีอัตราคงที่ และเป็นเงินสด โดยที่รัฐบาลไม่มีข้อผ่อนปรนให้ชาวนามิไยยามทุกข์ภัย

ภาษีของอาณานิคมฝรั่งเศสอาจจำแนกเป็น 3 ประเภทคือ ภาษีรายหัว ภาษีที่ดิน และภาษีการผูกขาดเหล้า-เกลือ จาก

ข้อมูลในช่วงปี ค.ศ. ๑๘๑๙-๑๘๓๔ ซึ่งให้เห็นว่าราคาของผลผลิตมีแนวโน้มตกต่ำลง ขณะที่การเก็บภาษีของรัฐยังคงเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ถ้าจะต่ำลงบ้างก็ไม่มากนัก จากภาระของภาษีที่หนักเช่นนี้ หากปีใดถูกซ้ำเติมด้วยการที่ผลผลิตไม่ดี ชาวนาก็จะสูญเสียที่ดินของตนไป

ผลสำคัญของการเข้ามาของลัทธิทุนนิยมและระบบอาณานิคมฝรั่งเศส คือ ชาวนาเวียดนามเกิดความรู้สึกไม่มั่นใจในระบบเศรษฐกิจแบบพอยังชีพของตน ส่วนระบบความคิดและความเชื่อในศาสนาที่เคยครอบงำจิตสำนึกแต่เดิมให้ยอมรับสภาพความทุกข์ยากโดยไม่ต่อต้านและระบบอุปถัมภ์ที่ให้หลักประกันแก่ชาวนาว่าจะไม่อดตายได้เสื่อมค่านิยมลง สภาพความบีบคั้นอันจำเป็นทางเศรษฐกิจ และความต้องการจะอยู่รอดของชีวิตจึงผลักดันให้ชาวนาแสวงหาทางออกให้แก่ตนเอง และจำนวนมากได้เข้าร่วมในขบวนการปฏิวัติ

การเข้าร่วมขบวนการปฏิวัติของชาวนา : กรณีแ่งดินห์ไซเวียด

เมื่อชาวนาประสบกับวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงและต้องเผชิญ

ความกดดันทางสังคมและการเมือง ชาวนาจึงต่อต้านรัฐบาลโดยเข้าร่วมกับขบวนการปฏิวัติ^{๑๗} เหตุการณ์ “แงตินห์โซเวียต” (Nhge-Tinh Soviet) ใน ค.ศ. ๑๙๓๐ เป็นตัวอย่างชัดเจนเกี่ยวกับปฏิกริยาต่อต้านของชาวนาและบทบาทของชาวนาในขบวนการปฏิวัติ แม้การลุกฮือของชาวนาครั้งนี้จะประสบความสำเร็จล้มเหลว แต่เหตุการณ์ดังกล่าวก็ให้บทเรียนและข้อคิดที่เป็นแนวทางสำหรับชัยชนะของการปฏิวัติเวียตนามในเวลาต่อมา

นอกจากปัญหาทางเศรษฐกิจอันรุนแรงแล้ว วิกฤตการณ์เศรษฐกิจตกต่ำทั่ว

โลกใน ค.ศ. ๑๙๓๐ ยังทำให้ชีวิตอันแร้นแค้นและทุกข์ยากของชาวนาเวียตนามตลอดช่วงสมัยอาณานิคมตกอยู่ในสภาพเลวร้ายมากขึ้น ข้าวซึ่งเป็นสินค้าออกหลักมีราคาตกต่ำลงมาก กล่าวคือใน ค.ศ. ๑๙๒๘ ข้าวจำนวน ๑๐๐ กิโลกรัม ราคา ๑๐.๘๐ เปียส ลดลงเหลือ ๖.๗๒ เปียส ใน ค.ศ. ๑๙๓๐ และ ๔.๒๕ เปียสใน ค.ศ. ๑๙๓๒ ตามลำดับ การส่งออกข้าวลดลงจาก ๑,๘๐๐,๐๐๐ ตันใน ค.ศ. ๑๙๒๘ เหลือเพียง ๘๖๐,๐๐๐ ตัน ใน ค.ศ. ๑๙๓๑^{๑๘} สภาพดังกล่าวส่งผลให้ชาวนามีรายได้จากการขายข้าวต่ำลงในขณะที่อัตราภาษีไม่ได้ลดลงไปด้วย ดังนั้น ชาวนาจะต้องขาย

^{๑๗} มีข้อถกเถียงในเชิงทฤษฎีว่าอะไรเป็นปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้ชาวนาเข้าร่วมกับขบวนการปฏิวัติ เจมส์ ซี สกอต (James C. Scott) ผู้เสนอแนวความคิดเรื่อง “เศรษฐกิจเชิงศีลธรรม” (Moral Economy) สรุปว่า ระบบอาณานิคมและทุนนิยมทำให้การยังชีพของชาวนาไร้เสถียรภาพมากขึ้น ฉะนั้นหากเกิดวิกฤตการณ์อย่างฉับพลันและกว้างขวาง จะนำไปสู่การเกิดกบฏชาวนา แต่แซมมวล พ็อปกิ้น (Samuel Popkin) ได้แย้งว่าระบบอาณานิคมและทุนนิยมไม่ใช่ปัจจัยสำคัญก่อให้เกิดลักษณะดังกล่าว หากแต่เป็นเพียงปัจจัยเสริมให้ความขัดแย้งที่มีอยู่แล้วขยายรุนแรงขึ้น ในการเข้าร่วมขบวนการปฏิวัติชาวนาจะใช้ตรรกการลงทุนเพื่อตัดสินใจเข้าร่วมกับองค์กรที่มีประสิทธิภาพและเสนอประโยชน์ ตลอดจนสิ่งจูงใจที่เป็นรูปธรรม ดูประเด็นถกเถียงระหว่างสกอตกับพ็อปกิ้นใน David Feeny, **The Moral or the Rational Peasant?: Competing Hypothesis of Collective Action** (Hamilton, Ontario: McMaster University, 1980); Andrew B. Chovanes “On Vietnamese and Other Peasant”, **Journal of Southeast Asian Studies**, XVII, 2 (Sept. 1986) pp. 203-235.

^{๑๘} Nguyen Khac Vien. **Vietnam : A Long History**. (Hanoi : Foreign Languages Publishing House, 1987) p. 213.

ข้าวมากขึ้นถึงสามหรือสี่เท่าเพื่อเสียภาษีให้ได้ตามอัตรา นอกจากนั้นในช่วงก่อน ค.ศ. ๑๕๓๐ ชาวนาทำงานเพียง ๑๕ วัน ก็ได้เงินมากพอที่จะเสียภาษีรายหัวแล้วแต่ช่วงที่เกิดวิกฤตการณ์เศรษฐกิจ ชาวนาจะต้องทำงานถึงสองหรือช่วงสามเดือน^{๑๕} สภาวะธรรมชาติที่ผันแปรในช่วง ค.ศ. ๑๕๒๔-๑๕๓๑ ยังทำให้การผลิตข้าวเสียหายอย่างหนัก ชาวนาทกอยู่ในสภาพหิวโหยโดยที่รัฐบาลอาณานิคมไม่อาจช่วยบรรเทาทุกข์ได้เท่าใดนัก วิกฤตการณ์เศรษฐกิจดังกล่าวจึงนำไปสู่เหตุการณ์ลุกฮือของชาวนาในกลาง ค.ศ. ๑๕๓๐

มีข้อสังเกตว่าแม้สภาพเศรษฐกิจจะมีความสำคัญอย่างมากต่อการผลักดันให้ชาวนาเข้าร่วมในการปฏิวัติ แต่การปฏิวัติจะเกิดขึ้นได้ก็ต้องอาศัยองค์ประกอบอื่น ๆ ด้วย ในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๕ เคยเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงในทางตอนเหนือและตอนกลางของอิตาลี เช่นเดียวกับวิกฤตการณ์ใน ค.ศ. ๑๕๓๐ แต่ในครั้งนั้นไม่มีการลุกฮือต่อต้านกันอย่างกว้างขวางทั้งที่มีคนอดตายถึง ๓๐,๐๐๐ คน ความแตกต่างในพฤติกรรมของชาวนาทั้งสองเหตุ

การณ์จึงไม่ได้อยู่ที่ปัญหาของความอดอยาก แต่อยู่ที่ปัจจัยผลักดันเบื้องหลัง ในวิกฤตการณ์ครั้งแรกที่ไม่มีปัจจัยทางการเมือง แต่วิกฤตการณ์ครั้งหลังมีการชี้นำจากองค์กรคอมมิวนิสต์^{๒๐}

การชี้นำจากองค์กรทางการเมืองมีบทบาทสำคัญอย่างมากต่อการเข้าร่วมขบวนการปฏิวัติของชาวนา เพราะชาวนาโดยทั่วไปยังมีจิตสำนึกทางการเมืองต่ำและไร้พลัง ชาวนาจะเข้าร่วมการปฏิวัติอย่างกว้างขวางก็ต่อเมื่อพวกเขาตระหนักว่า สภาวะการกดขี่เอารัดเอาเปรียบที่ดำรงอยู่เป็นสิ่งที่ไม่ชอบธรรม และต้องทำลายระบบดังกล่าวลง การตื่นตัวทางการเมืองของชาวนาดังกล่าวจะมีขึ้นได้ก็โดยอาศัยแรงผลักดันทางการเมืองและการชี้นำจากองค์กรการเมืองหรือผู้นำที่มีความสามารถ

พรรคคอมมิวนิสต์เป็นองค์กรที่มีอิทธิพลและบทบาททางการเมืองในกลุ่มชาวนามากกว่าองค์กรทางการเมืองอื่น ๆ เช่น พรรครัฐธรรมนูญนิยม หรือพรรคชาตินิยม เนื่องจากพรรคคอมมิวนิสต์มีข้อได้เปรียบหลายประการ ประการแรก สมาชิกพรรคได้รับการอบรมฝึกฝนในงานปฏิวัติได้ดิน และมี

^{๑๕} Thomas Hodgkin, *op. cit.*, p 245.

^{๒๐} Samuel Popkin, *op. cit.*, p 248.

ประสบการณ์สูงทางการเมืองในการระดมพลล้มล้างชนเข้าร่วมขบวนการ *ประการที่สอง* พรรคคอมมิวนิสต์ให้ความสำคัญแก่กรรมกรและชาวนามากกว่ากลุ่มชาตินิยมอื่น ๆ โดยถือว่ากรรมกรและชาวนาเป็นพลังหลักในการโค่นล้มระบบทุนนิยม *ประการที่สาม* พรรคคอมมิวนิสต์เสนอแนวความคิดเรื่อง “การปฏิวัติทวิภาค” (dual revolution)^{๒๑} กล่าวคือการต่อต้านล้มล้างระบบอาณานิคมโดยใช้อุดมการณ์ชาตินิยมเป็นพื้นฐาน และการล้มล้างระบบศักดินาและทุนนิยมเพื่อสถาปนาระบบสังคมนิยม แนวความคิดการปฏิวัติทวิภาคดังกล่าวทำให้พรรคคอมมิวนิสต์ได้เปรียบพรรคชาตินิยมอื่น ๆ ที่เสนอแต่ความคิดชาตินิยมเพียงด้านเดียว

พรรคคอมมิวนิสต์ได้ใช้ประโยชน์จากสภาพความกดดันทางเศรษฐกิจในช่วงวิกฤตการณ์ ค.ศ. ๑๙๓๐ ชี้นำกรรมกรและชาวนาให้

ลุกฮือต่อต้านรัฐบาลและเริ่มต้นขึ้นที่กลุ่มกรรมกรตามโรงงานในเมืองก่อน^{๒๒} แล้วขยายมายังกลุ่มชาวนาตามชนบท ชาวนาเข้าร่วมในเหตุการณ์การเมืองเป็นครั้งแรกในเดือนพฤษภาคมที่ตำบลทันทซวง จังหวัดเงอานโดยบุกทำลายทรัพย์สินและผลผลิตของไร่คี่เวียน หลังจากนั้นก็เกิดการลุกฮือในลักษณะเดียวกันขึ้นอีกหลายแห่งในตอนกลางและตอนใต้ของเวียดนาม^{๒๓} การลุกฮือดังกล่าวจึงเป็นที่มาของเหตุการณ์ที่รู้จักกันดีว่า “แ่งดินห์โซเวียต”

หากพิจารณาความแตกต่างของลักษณะการเข้าร่วมขบวนการปฏิวัติของชาวนาและบทบาทพรรคคอมมิวนิสต์แล้ว อาจแบ่งเหตุการณ์แ่งดินห์โซเวียตได้เป็น ๔ ช่วง คือเหตุการณ์ช่วงแรก ระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงสิงหาคม ค.ศ. ๑๙๓๐ เป็นช่วงที่ชาวนาขับไล่คนที่ยึดที่ดินจากอาวุธจากหมู่บ้านต่าง ๆ

^{๒๑} William R. Andrews. *The Village War : Vietnamese Communist Revolution Activities in Dinh Tuong Province, 1960-64*, (Columbia : University. of Missouri Press, 1973) p 11.

^{๒๒} กลุ่มกรรมกรเริ่มกิจกรรมประท้วงที่ทุ่งเรียง บินห์เฮย นามดินห์ แล้วขยายไปตามเมืองใหญ่อื่น ๆ เช่น ฮานอย ไฮฟอง แต่บทความนี้จะเน้นเฉพาะบทบาทของกลุ่มชาวนา

^{๒๓} William J. Duiker. “The Red Soviets of Nghe-Tinh : An Early Communist Rebellion in Vietnam”. *Journal of Southeast Asian Studies*. IV. 2 (Sept. 1973) p 190.

เดินขบวนไปยังที่ทำการตำบลเพื่อเรียกร้องให้
รัฐบาลอาณานิคมผ่อนปรนด้านการเก็บภาษี
การเดินขบวนครั้งนี้^{๕๕}นำโดยสมาชิกพรรค
คอมมิวนิสต์อินโดจีนในระดับท้องถิ่นไม่ใช่
เป็นการขึ้นจากผู้นำระดับสูงของพรรค

รายงานของมาร์ตี (Marty Report)
บรรยายลักษณะการขึ้นขบวนของพรรค
คอมมิวนิสต์ในระดับท้องถิ่นว่าพรรคจะส่ง
สมาชิกเข้าไปยังหมู่บ้านต่าง ๆ พวกเขาจะตี
กลองประจำหมู่บ้านเพื่อเรียกระดมชาวบ้าน
จากนั้นก็กล่าวชี้ให้เห็นความทุกข์ยากของ
ชาวนาอันเนื่องมาจากการผลิตที่ไม่ได้ผล ค่า
แรงต่ำเกินไป หรือการเก็บภาษีสูงจนไม่อาจ
ทนต่อไปได้ จากนั้นก็เรียกร้องให้ชาวนารวม
พลังเพื่อต่อต้านรัฐบาล ต่อมาชาวนาจะเดิน
ขบวนจากหมู่บ้านหนึ่งไปยังอีกหมู่บ้านหนึ่ง
เพื่อระดมสมาชิกให้มากขึ้น เมื่อชาวนา
เข้าร่วมจำนวนมากแล้วก็จะบุกเข้าทำลายตึก
ที่ทำการบริหารท้องถิ่น บ้านพักขุนนาง ร้าน
จำหน่ายสุรา โบสถ์ และสถานที่สำคัญอื่น ๆ^{๕๔}

ในวันแรงงาน (๑ พฤษภาคม) ขณะ
ที่กรรมกรเดินขบวนถือป้ายเรียกร้องค่าแรง
เพิ่มขึ้น ลดชั่วโมงทำงานและขอผ่อนปรน
การเก็บภาษีที่จังหวัดวินห์นั้น ชาวนาตำบล

ทานห์ซวง จังหวัดเงอาน จำนวนประมาณ
๓,๐๐๐ คน (ในจำนวนนี้เป็นสมาชิกพรรค
๑๐ คน และสมาชิกสมาคมชาวนาแดง ๓๐
คน) ได้บุกเข้าทำลายไร่ของเจ้าที่ดินชื่อ
กีเวียน เผาบ้านและขับไล่เจ้าของออกไป แล้ว
เข้ายึดครองที่ดิน สองวันต่อมาขุนนาง ๔ คน
จะจับกุมผู้นำชาวนาแต่ชาวนานับพันขัดขวาง
และกลุ่มรุมแต่พวกเขาหนีออกไปได้โดยใช้
กองทหารยิงปืนใส่ฝูงชน มีผู้เสียชีวิต ๑๘ คน
และบาดเจ็บ ๒๐ คน

ในเดือนต่อมาการลุกฮือของชาวนา
เพื่อเรียกร้องให้ลดภาษีและค่าเช่าที่ดินได้ขยาย
ตัวไปยังตำบลต่างๆ ของเงอานอย่างรวดเร็ว
ปลายเดือนสิงหาคมสถานการณ์ยิ่งรุนแรง
มากขึ้น เมื่อชาวนาในทานห์ซวง หึงลอก
และนามตานเข้าร่วมการปฏิวัติอย่างกว้างขวาง
มีการปล่อนักโทษ ขับไล่ผู้ปกครอง และ
เผาศึกที่ทำการบริหารท้องถิ่น

เหตุการณ์ช่วงที่ ๒ ระหว่างเดือนกันยายน
จนถึงปลายปี ค.ศ. ๑๙๓๐ ชาวนาได้จัดตั้ง
“หมู่บ้านแดง” หรือ “โซเวียต” ขึ้นที่เงอาน
๑๘ แห่งและซาตินห์ ๑๔ แห่ง ใน “โซเวียต”
มีการจัดองค์กรอย่างง่าย ๆ โดยมีการเลือกตั้ง
คณะกรรมการบริหารซึ่งทำหน้าที่เสมือน

^{๕๔} Marty, Vol.IV, pp. 22-32. cited in Thomas Hodgkin, *op.cit.*, p. 247.

รัฐบาล ทำหน้าที่ดูแลด้านการปกครอง กระบวนการยุติธรรมและการรักษาความสงบเรียบร้อย นอกจากนี้มีการแบ่งงานให้แก่ คณะอนุกรรมการด้านเลขานุการ การสื่อสาร การบริหารงาน การคลัง การฝึกอบรม การสอบสวนและการต่อสู้ ขณะเดียวกันก็ตั้ง องค์กรรมวลชนต่างๆ ของ ชาวนา สตรี และเยาวชน เพื่อสนับสนุนการดำเนินงาน ของโซเวียตรูปแบบการจัดองค์กรดังกล่าวทั้งหมดนี้ได้รับการชี้แนะจากคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนของคณะกรรมการกลางพรรค

ในระหว่างนี้ ฝรั่งเศสเริ่มดำเนินการปราบปรามด้วยกำลังทหารโดยส่งเครื่องบินทิ้งระเบิดโจมตีกลุ่มชาวนาซึ่งกำลังประท้วงกันที่สถานีรถไฟเอนเซียน เมื่อวันที่ ๑๒ กันยายน มีผู้เสียชีวิต ๒๑๗ คน และบาดเจ็บอีก ๑๒๖ คน เหตุการณ์ครั้งนี้ นับเป็นการเริ่มต้นปราบปรามอย่างเด็ดขาดและยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้นในปีต่อมา

เหตุการณ์ช่วงที่ ๓ เริ่มจากปลาย ค.ศ. ๑๙๓๐ ถึงเดือนมีนาคม ๑๙๓๑ ในช่วงนี้คณะกรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนเริ่มเข้ามาชี้นำการดำเนินงานโดยตรง ขณะเดียวกันอำนาจการปฏิบัติของชาวนาอ่อนลง สภาพการขาดแคลนอาหารเลวร้าย

กว่าเดิม และการปราบปรามของฝรั่งเศสมีประสิทธิภาพมากขึ้น

คณะกรรมการกลางพรรคพยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยการชี้นำทางการเมืองมายังองค์กรของพรรคในระดับท้องถิ่นด้วยมาตรการต่างๆ เช่น ในวันที่ ๒๐ กันยายน ๑๙๓๑ คณะกรรมการกลางพรรคชี้แนะให้พัฒนาสมาคมชาวนาแดงโดยเน้นฝึกฝนชาวนาที่ยากจนให้ทำหน้าที่เป็น “ผู้นำชนชั้นกรรมาชีพในชนบท” และเพื่อให้เป็นแกนกลางประสานงานและสร้างแนวร่วมกับชาวนาฐานะปานกลางในการปฏิบัติได้ สำหรับชาวนาร่ำรวยนั้น จะถูกตัดสิทธิไม่ให้สมาชิกสมาคมชาวนาแดงเฉพาะในตำแหน่งระดับบริหาร อย่างไรก็ตามการชี้นำของคณะกรรมการกลางพรรคไม่ประสบผลอย่างกว้างขวางเท่าใดนัก เพราะปัญหาที่แท้จริงคือปัญหาความอดอยากยังไม่ได้รับการแก้ไข

ฝรั่งเศสใช้ปัญหาความอดอยากนี้มาเป็นอาวุธทางการเมืองที่สำคัญในการปราบปรามกลุ่มกบฏชาวนา โดยวิธีการออกบัตรแลกอาหารฟรีให้แก่ชาวนาที่กำลังจะอดตาย แต่จะต้องเข้ามารับอาหารในเขตควบคุมของฝรั่งเศส วิธีการนี้ทำให้ความเป็นเอกภาพของโซเวียตเริ่มระส่ำระสายเพราะชาวนายากจนต่างต้องการเข้ามาขออาหารเพื่อประทังชีวิตรอด

เหตุการณ์ช่วงสุดท้าย เริ่มจากเดือนมีนาคม ถึงเดือนสิงหาคม ค.ศ. ๑๙๓๑ ในขณะที่เกิดทุพภิกขภัยเป็นช่วงที่ฝรั่งเศสกวาดล้างอย่างรุนแรง ผู้นำชาวนาระดับสูงขัดแย้งแตกแยกกันเองในท้ายสุดพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนไม่อาจควบคุมการปฏิวัติต่อไปได้

ทหารของฝรั่งเศสได้รับอนุญาตจากรัฐบาลให้สังหารชาวนา และเผาผลาญหมู่บ้านได้อย่างเสรี หนึ่งในหมู่บ้านที่ได้รับการทารุณกรรมมากที่สุดก็คือ หมู่บ้านเยนฟูค จังหวัดเงอาน มีชาวนาถูกสังหารหมู่พร้อมกันถึง ๔๖๘ คน นอกจากนี้บรรดาผู้นำพรรคยังถูกจับ และจำนวนมากถูกสังหาร เช่น ทราน ฟู เลขาธิการพรรค ถูกจับในเดือนเมษายน ๑๙๓๑ (และเสียชีวิตที่โรงพยาบาลไซ่ง่อนเนื่องจากถูกรุมานในเดือนกันยายนต่อมา) ในระยะเวลาใกล้เคียงกัน คณะกรรมการกลางพรรคคนสำคัญในภูมิภาคต่าง ๆ คือ บักโบ นามโบ และทรุงโบ ก็ถูกจับ มีเพียงผู้นำพรรคส่วนน้อยจำนวนหนึ่งที่หนีขึ้นที่หลบหนีไปอยู่ตามภูเขาได้^{๒๕}

เหตุการณ์แงตินห์โซเวียตในปี ค.ศ. ๑๙๓๐ ได้ชื่อว่าเป็นปีแห่งความหวาดกลัวต่อภัยแดง (Red Terror) เพราะเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมีอิทธิพลผลักดันจาก พรรคคอมมิวนิสต์แต่ชัยชนะของคอมมิวนิสต์ก็เป็นช่วงเวลาอันสั้น เพราะปีต่อมาฝรั่งเศสปราบปรามชาวนาอย่างรุนแรง ประเมินว่าจำนวนชาวนาที่เสียชีวิตมีกว่า ๑๐,๐๐๐ คน และ ๕๐,๐๐๐ คน ถูกจับเนรเทศ เหตุการณ์ครั้งนี้ได้ชื่อว่าเป็นปีแห่งความหวาดกลัวต่อภัยขาว (White Terror)^{๒๖} ความรุนแรงของการกวาดล้างจึงเป็น รอยต่างพร้อยในประวัติศาสตร์การปกครองอาณานิคมของฝรั่งเศส

บทเรียนที่ได้รับจากเหตุการณ์แงตินห์โซเวียตก็คือ การจู่โจมครั้งของชาวนายังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ถึงแม้องค์กรคอมมิวนิสต์จะสามารถชี้นำชาวนาให้เข้าร่วมการปฏิวัติได้เป็นจำนวนมาก แต่ก็ไม่สามารถดำเนินงานให้กระบวนการปฏิวัติดำรงต่อไปได้ เหตุผลสำคัญประการหนึ่งคือพรรคฯ ยึดมั่นในอุดมการณ์มากเกินไป และยอมรับสมาชิกเฉพาะชาวนายากจนและชาวนาระดับกลาง

^{๒๕} ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน Thomas Hodgkin *op. cit.*, pp 248-258.

^{๒๖} โจเซฟ บัตตินเจอร์, ประวัติศาสตร์การเมืองเวียดนาม, แปลจาก Vietnam: a Political History โดยเพ็ชร สมิตร์ (กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์, ๒๕๒๒)

ทำให้ไม่สามารถแสวงหาแนวร่วมจากกลุ่มบุคคลทุกชนชั้นได้อย่างกว้างขวาง นอกจากนี้ยังประสบความล้มเหลวที่จะนำแนวความคิดเรื่อง “ชาติ” มาชี้นำอุดมการณ์ปฏิบัติ จึงไม่สามารถแสวงหาแนวร่วมกลุ่มชาตินิยมได้เท่าใดนัก

การเข้าร่วมขบวนการปฏิวัติของชาวนาในเหตุการณ์เงตินห์โซเวียตยังคงเป็นปัญหาให้นักวิชาการรุ่นหลังถกเถียงกันต่อมาประเด็นสำคัญที่เป็นข้อถกเถียง คือบทบาทอันแน่ชัดของพรรคคอมมิวนิสต์ในเหตุการณ์ครั้งนี้ หลักฐานจากฝ่ายคอมมิวนิสต์อ้างว่าเหตุการณ์เกิดขึ้นเองโดยไม่มีการปลุกระดม แต่ฝ่ายฝรั่งเศสกล่าวหาว่าพรรคคอมมิวนิสต์เป็นผู้นำ อย่างไรก็ตามแม้จะยังไม่อาจสรุปได้แน่ชัดถึงบทบาทของพรรคคอมมิวนิสต์เพราะในบางท้องที่อาจไม่มีคอมมิวนิสต์เข้าไปชี้นำเลยก็ได้ แต่ที่แน่ชัดคือพรรคคอมมิวนิสต์เป็นองค์กรสำคัญที่มีบทบาทสร้างปฏิกิริยาตอบโต้จากประชาชนให้เกิดขึ้นในขั้นต้น และต่อมากำหนดยุทธศาสตร์ยุทธวิธีการต่อสู้โดยเฉพาะการจัดตั้ง “โซเวียต” เพื่อวางรากฐานเขตปกครองของขบวนการปฏิวัติ

ด้วยเหตุดังกล่าวการลุกฮือขึ้นของชาวนาแทบจะเป็นไปได้อย่างยากหากไม่มีองค์กรนำทางการเมือง^{๒๑}

แม้เหตุการณ์เงตินห์โซเวียตจะประสบความล้มเหลว และยังเป็นปัญหาให้นักวิชาการโต้แย้งกันต่อมา แต่เหตุการณ์ครั้งนี้ก็เป็นบทเรียนสำคัญแก่นักปฏิวัติชาวเวียดนามที่จะแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ของขบวนการปฏิวัติจนท้ายที่สุดได้นำไปสู่ความสำเร็จของพรรคคอมมิวนิสต์ในการจัดตั้งสันนิบาตเพื่อเอกราชของเวียดนาม (เวียคมินห์) ใน ค.ศ. ๑๙๔๑ การเกิดการปฏิวัติเดือนสิงหาคมซึ่งเป็นพื้นฐานของการประกาศเอกราชได้สำเร็จต่อมาใน ค.ศ. ๑๙๔๕

กล่าวโดยสรุปลักษณะพื้นฐานของสังคมชาวนาเวียดนาม ก่อนที่จะได้รับผลกระทบจากลัทธิอาณานิคมฝรั่งเศส เป็นสังคมที่พึ่งตนเองและมีความผูกพันอย่างเหนียวแน่นภายในชุมชนหมู่บ้าน แต่ลัทธิอาณานิคมทำให้สังคมชาวนาเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก จนชาวนาขาดความมั่นใจในการดำรงชีวิตและพยายามแสวงหาทางออกด้วยการเข้าร่วมขบวนการปฏิวัติ อย่างไรก็ตามมีข้อสังเกตว่าปัจจุบันความกดดันทางการ

^{๒๑} ชีระ นุชเปี่ยม, เรื่องเดิม, หน้า ๑๐๕-๑๐๖.

ดำรงชีวิตมิได้เป็นปัจจัยสำคัญเพียงประการเดียวในการเข้าร่วมการปฏิบัติ หากยังมีปัจจัยสำคัญอื่น ๆ อีกเช่นการชนาจากผู้นำหรือองค์กรทางการเมือง บทบาทของพรรคคอมมิวนิสต์และอื่นๆ เหตุการณ์ “แกตินิกโซเวียต” ค.ศ. ๑๙๓๐ สะท้อนภาพความเคลื่อนไหวของชาวนาและความเกี่ยวข้องกับพรรคคอมมิวนิสต์ และแม้จะประสบความพ่ายแพ้แต่ก็ถือเป็นเหตุการณ์ความเคลื่อนไหวทางการเมืองที่สำคัญซึ่งในระยะยาวมีผลกระทบต่อการพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ การต่อสู้เพื่อเอกราชของเวียดนามในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๒๐ ●

อักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๒ มิถุนายน (๒๕๓๑)

๒๐ บาท

๒๐ ปีคณะอักษรศาสตร์

บทบาทและอิทธิพลทางการค้าของชาวจีนในป็นังตอนปลายศตวรรษที่ ๑๙
ประเพณีมีพระราชปจญา

ยุโรปตะวันออก—แนวคิดทางภูมิศาสตร์การเมืองและภูมิศาสตร์ภูมิภาค
รายงานการวิจัย—เบรคชท์กับฝรั่งเศส

ทัศนศิลป์บันทึก ๒๕๑๑-๒๕๓๑

ทับหลังรูปพระนารายณ์บรรทมสินธุ์

ตุ๊กตาทหาร—กระเจ๊กเงาของสตรีอาหรับในทัศนะของทาสาร์ เบน เจลลูน
กรรมนิวารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ๒๕๒๖-๒๕๓๐

แกมสุข นุ่มนนท์

ชุลีพร พงศ์สุพัฒน์

มณีปิ่น พรหมสุทธธีรักษ์

มนู วัลยะเพ็ชร

เจตนา นาควัชระ

ดำรง วงศ์อุปราช

ม.จ. สุภัทรดิศ ดิศกุล

อรพินท์ ชาตบุษย์

ระเบียบ สุภวีร์